



ההסתדרות הציונית העולמית
World Zionist Organization
המחלקה לפעילות בתפוצות
Department for Diaspora Activities

בית העם

שיג ושיח ציוני

צה"ל צבא העם
סיוע הומניטארי בעולם



יזום והפקת התוכנית: המחלקה לפעילות ציונית בתפוצות, תשע"ב
עריכה ראשית: גוסטי ברורמן יהושע
ליקוט ועריכה החומר: ד"ר לילך מלצקי וד"ר ינון שנקר
ריכוז והפקה בפועל: נעה מרום
החוברת הופקה לצרכים חינוכיים פנימיים בלבד

"...בהאיטי הבאתם את יכולת צה"ל
לשיא. זה לא צבא ההגנה לישראל אלא
האנשים של הצבא. לא משנה איפה
יקרה אסון בעולם, אתם הראשונים
והטובים ביותר המגיעים לעזור."
שמעון פרס, נשיא מדינת ישראל [שיחת
ועידה למשלחת בהאיטי, 19.01.2010]

תוכנית "בית העם" פותחה ע"י המחלקה לפעילות בתפוצות, ההסתדרות הציונית העולמית במטרה לעודד שיג ושיח בנושא הזהות הציונית והיחס למדינת ישראל.

בתוכנית זו נמצא מגוון טקסטים מסורתיים ומודרניים המתייחסים לקשת רחבה של נושאים. באמצעות המפגש עם הטקסטים הללו אנו שואפים ליצור, בקרב יהדות העולם בכלל והדור הצעיר בפרט, דיון תוסס במרכיבי הזהות הציונית. לדון במאחד בין כל חלקי העם היהודי ללא תלות במקום מושבו אך גם במפריד והמבדיל בנינו. נעמוד על משמעות העצמאות המדינית של העם היושב בציון ויחסי הגומלין המתקיימים בין היהודים החיים בישראל לבין אלה החיים בתפוצות. זוהי הזדמנות לכל אחת ואחד ללא תלות בידע מוקדם להכיר, ללמוד, לחשוב, לדון ולהרהר על משמעות הציונות במאה ה-21 ומידת הרלוונטיות שלה לחיינו.

תוכנית "בית העם" קיימת היום בעברית ובאנגלית ותורגם לשפות נוספות בהתאם לדרישה.
המעוניינים בהפעלת התוכנית ובקבלת פרטים בנושא הכשרת מנחים ל"בית העם" מתבקשים לפנות למחלקה לפעילות בתפוצות noam@wzo.org.il

צה"ל הנו הארגון הצבאי של מדינת ישראל השומר על בטחונה, נלחם את מלחמותיה ומגן על תושביה. ב-1948 עם קום המדינה הוכרז על הקמת צבא ההגנה לישראל.

הוחלט כי השרות בצבא יהיה חובה על כל אזרח במדינה - כל נער מתגייס בגיל 18 לשרת 3 שנים וכל נערה שנתיים. לאחר השחרור משרות החובה נקראים משוחררי הצבא אחת לשנה, לפי הצורך, לשרות של כ-30 ימי מילואים עד גיל 45. צה"ל מגן על המדינה ואזרחיה יומם ולילה, שומר על גבולותיה, ניצח ב-7 מלחמות, 2 התקוממויות פלסטינאיות (אינתיפאדה), 3 עימותים רחבים בדרום לבנון ובעזה.

במקביל לאחריות הרחבה של הגנת ישראל ממדינות ערב ומתקפות טרור צה"ל מעורב מאז הקמתו בבניין הארץ ובסיוע לתשתית החברתית שלה.

בנוסף בשנים האחרונות נדרש צה"ל לרתום את יכולותיו לפעילות הומניטרית מעבר לים, בעיקר באסונות טבע במדינות קרובות ורחוקות. צרובים בתודעה: בית החולים הצה"לי בהאיטי (2010), עזרה לתורכיה בחילוץ נפגעי רעידות האדמה שם (1999), ביה"ח הצה"לי ברואנדה (1994), עמידה לצד ארה"ב בחילוץ נפגעי הפיגועים נגד שגרירותיה בטנזניה וניירובי (1998), סיוע להודו בעת רעידת האדמה (2001) ועוד.

צבא ההגנה לישראל (צבא העם) שותף למפעל הציוני מיום הקמת המדינה לא רק בהגנה על הגבולות והדיפת אויבים מבחוץ. הנח"ל, הגדנ"ע, מורות-חיילות, קידום "נערי רפול" הן כמה מן הדוגמאות בהן צה"ל משמש כלי אפקטיבי בהגשמה ציונית ובניית החברה הישראלית ברוח מגילת העצמאות.

רוח צה"ל מכוונת לביטחון והגנת המדינה אזרחיה והיהודים בעולם, אנושיות, שמירה על כבוד האדם, מתן עזרה, עזרה הדדית עולמית ותיקון עולם.

אנו מעוניינים לנתח או לפחות לאתגר אמונות שגויות אצל אלה שעבורם צה"ל נתפש לעתים קרובות כצבא כיבוש; רחוק מדימוי של צבא הגנה לישראל ובוודאי שאיבד ממשמעות "צבא העם". זאת, באמצעות חשיפת הפעילות ההומניטרית הרחבה שצה"ל נקרא אליה בחלקים שונים של העולם לצד מעורבותו בחינוך ובניית הארץ; פעילות המבטאת את ערכי היסוד עליהם נבנה החזון הציוני.



מטרות

מה היינו רוצים שיקרה למי שישתתף בפעילות:

1. ייווצר אצלו רגש חיובי לגבי צה"ל
2. יגדל הידע שלו לגבי מעורבות צה"ל בארץ ובעולם בפעילות לא צבאית/הגנתית/ביטחונית
3. יחוש ביטחון גדול יותר כי צה"ל/ישראל יהיו שם עבורו במקרה של התקפה כלפיו (קהילתית לא אישית)
4. ינוטרלו תפיסות שגויות או דעות קדומות אודות צה"ל, ששורשיהן בד"כ בתקשורת עוינת
5. יהיו לו כלים להתמודד עם בקורת כלפי צה"ל (תקשורת, משפחה, אוניברסיטה)
6. יחזקו אצלו הביטחון העצמי להיות פרו אקטיבי בהעלאת צדדים חיוביים אודות צה"ל בתפוצות
7. מתוך הקבוצה הלומדת בהנחייתך תקום קבוצה פעילה שתרצה בפגישות נוספות ובהקמת קבוצות דיון אינטרנטיות על צה"ל בפרט וישראל והיהדות בתפוצות בכלל
8. תפתח תחושת שייכות קולקטיבית (דרך הקבוצה הפרטנית בפעילות) לקבוצה רחבה יותר – הפדרציה, העם, המדינה

מיקום לוגיסטיקה

כיצד עליכם להיערך למפגש עם הקבוצה?

אתרו מקום מרכזי לקיום מפגש פעילות בתנאים סבירים

1. בדקו התאמת המקום לפעילות: חדר נעים המתאים לגודל הקבוצה עם כיסאות שניתן להזיזם לעבודה בקבוצות, המצאות מחשב, מקרן ומסך ורצוי גם חיבור לאינטרנט
2. הזמנת משתתפים – רצוי בטווחי גילאים דומים (15 ומעלה) ובקבוצה של 20 עד 30 משתתפים
3. ביום האירוע מומלץ לדאוג לכיבוד ישראלי כמו תפוזים, סברס, חומוס
4. ציוד לפעילות: דפים וכלי כתיבה לעבודה בקבוצות, בריסטולים, עיתונים צבעוניים, מספרים, דבק, צבעים
5. למשקיענים: כובע מצחיה עם סמל צה"ל (לחלק בהשאלה)

הערה: המארז במתכונתו הנוכחית מיועד לפעילות מתמשכת אחת בת כשעתיים בחלוקה לקבוצות עבודה לפעילות סביב נושאים שונים המפורטים בהמשך.

ברם, כאשר מתוכננת סדרת מפגשים ניתן להעמיק בנושא אחד מתוך הנ"ל בכל מפגש של כשעה. מוצע בתקליטור המידע ורקע. מצורף חומר נוסף לפעילות והרחבה בכל נושא.



”צה”ל” צבא העם” סיוע הומניטארי בעולם”

הנו מארז הכולל את החלקים הבאים:

1. חוברת זו למדריך (השימוש בלשון זכר הנו לשם אחידות בלבד), אשר אמורה לתת לכם כלים והכוונה כיצד לנהל את לימוד התכנים בקבוצה
2. תקליטור מידע ורקע אשר בו תמצאו סרטונים, תמונות, מאמרים וראיונות, וכן הפניות לחומרי מידע והקשרים רלוונטיים בהם תוכלו להיעזר בהכנה ללימוד המערך ובעת ההדרכה עצמה. בנוסף, אסופת סרטים לעבודה בקבוצות
3. דפי משוב על הפעילות

כיצד תוכלו להכין עצמכם ביעילות להנחיית המפגש?

קריאה של החוברת והכרות עם שלבי הפעילות

1. למידת התכנים בתקליטור ”מידע ורקע” להעמקת הידע
2. הכרות עם הסרטים המתוכננים לפעילות

3. אפשר ומומלץ להוסיף רעיונות אישיים לדיון סביב הנושאים שבחוברת מתוך הכרות אישית שלכם עם הקהילה, ידיעותיה והאתגרים הניצבים בפני הדרכה בה

4. קרא בתקשורת המקומית/ישראלית על האירועים האחרונים בהם מעורב צה”ל (רצוי ב 3-4 ימים האחרונים) כדי להיות מעורים בפרטים

מבנה מוצע לפעילות:

תוכן	זמן מתוכנן
הכרות, הקדמה	30
סרט חווייתי	5
העלאת שאלות לדיון בעקבות הסרט	10
חלוקה לקבוצות - דיון סביב נושאים מוגדרים מראש	30
הצגת סכומי הקבוצה 3-5 דקות לכל קבוצה	20
תוספת מידע רלוונטי ע”י המנחה	5
שאלות	10
סכום כללי של היום והנעה לפעולה עתידית	10
סה”כ	120 דקות



1. הכרות / הקדמה

שיתוף ספור אישי קצר

על אירוע/התרחשות אישית שנגעו לליבכם בהקשר של צה"ל הומניטארי. לדוגמא: היכן הייתם בעת ששמעתם על הגעת משלחת צה"ל להאיטי ומה הרגשתם לנוכח פעילות המשלחת על רקע התמונות הקשות של ההתרחשויות וכד'.

תיאור בקצרה של תוכנית המפגש

הלימוד ימשך כשעתיים, ויכלול עבודה במליאה ובקבוצות קטנות. במהלך הפעילות המשתתפים יחשפו לסרטונים וטקסטים משמעותיים להבנה טובה יותר של הנושא ומתניעים (טריגרים) לדין.

הסבר על חלוקת הזמן והנושאים

אחרי דיון במליאה הרחבה, הקבוצה תתחלק לדון בנושאים השונים המוצעים בפעילות זו, כגון: למרות המרחק העצום, צה"ל היה בין הראשונים שהגיעו להאיטי לאחר רעידת האדמה שם ב- 2010 והצליח להציל ולטפל במאות? במהלך הפעילות נברר למה מטריח עצמו צבא ההגנה לישראל להגיע להאיטי? נדון במשמעויות של ערכי היסוד של צה"ל, כיצד הצבא לא רק מגן על יהודים בתוך ישראל, אלא ברחבי העולם וגם נשאל את עצמנו מה אנחנו יודעים באמת על צה"ל וסיוע הומניטרי בינלאומי. בסוף הדיונים הקבוצות יחזרו למליאה על מנת להציג את המסקנות של כל אחת ונסכם את הפעילות עם שאלות והצעות לפעילות המשך.

תיאום ציפיות

חשוב לגרום למשתתפים להתחבר לפעילות וחשובה השתתפות פעילה של המשתתפים להצלחת הפעילות. בקשו לשמוע מהמשתתפים מה הם היו שמחים לקבל מהפעילות.

הכרות עם המשתתפים

כל משתתף יציג עצמו וישלים שורה של - "מה שאני אוהב בקשר לישראל זה...."



2. סרט חוויתי: (סרט סכום משלחת האיטי)

הסרט מסכם את פעילות משלחת צה"ל לסיוע לנפגעי רעידת האדמה בהאיטי:

הצעה לקריאה לפני הקרנת הסרט:

ביום ג', ה-12 בינואר 2010, זעזע רעש אדמה בעוצמה של 7.3 בסולם ריכטר את האיטי. מוקד הרעש, אשר היה סמוך לבירת המדינה, פורט-או-פרינס, גרם לאסון עצום במדינה הקטנה והענייה: מאות אלפי בני אדם נהרגו ונפצעו, רבים נלכדו תחת הריסות הבניינים שהתמוטטו ותשתיות רבות נהרסו. מדינת ישראל הצטרפה למדינות רבות מן העולם, אשר החלו לשלוח סיוע הומניטארי להאיטי, כאשר החליטה להוציא משלחת צבאית שמשימתה המרכזית היא הקמה ותפעול בית-חולים שדה של חיל הרפואה.

בפעילות בהאיטי המשיך חיל הרפואה מסורת ארוכת שנים של סיוע רפואי הומאניטארי, מסורת שהתקיימה בנקודות שונות בעולם בהן התרחשו אסונות טבע או כאלו שהם תוצאה של יד אדם. הירתמות חיל הרפואה למשימות אלו מבטאת הלכה למעשה את מימושו של ערך "חיי אדם" הנגזר מירוח צה"לי ומערכי חיל הרפואה.

הצעת קריאה בתום הקרנת הסרט:

הקרא את דברי דר' קרייס מפקד המשלחת הרפואית להאיטי: "אנו בחיל הרפואה שמנו לנו ליעד להיות נכונים להציל חיי אדם ולהיות מוכנים להירתם למשימות הצלת חיי אדם בכל מקום ובכל עת. באנו להאיטי בכדי לסייע, להציל חיים, להושיט יד, אך מעל לכל באנו לתת תקווה. באנו להראות כי גם במצבים הקשים יכול אדם להיות סמל של תקווה לרעהו, באשר הוא. בהאיטי הוכח שוב כי לאסונות אין גבולות, אין דגל, וכי הרפואה היא הגשר האמיתי בין התרבויות. הצלנו את חייהם של מרי נס, אליה נומו, ג'ורג'י בייילין, ג'וזלין, סורייה, ברהמס, מייקל קולינס ועוד מאות אחרים. הבאנו חיים לעולם את ישראל, אברהם, ג'ורג', את זוג התאומים דניאל וולדימיר ועוד שנים-עשר נוספים. זכינו לחיוך מתינוק, לחיוך מילד שהקלנו על סבלו במשחק בצעצוע פשוט, לריקוד תפילה של אם אסירת תודה. לא ויתרנו. התמודדנו עם שאלות לא פשוטות, דילמות של רפואת אסונות. מטרתנו הייתה להציל כמה שיותר חיים. עשינו זאת ברגישות, בתבונה, מתוך מקצועיות ואהבת האדם."

3. שאלות לדיון בעקבות הסרט:

1. מה אתם מרגישים מול מה שראיתם?
2. האם ידעתם שיש כזו פעילות של צה"ל?
3. האם נתקלתם בתקשורת בהתייחסות לפעילות משלחת צה"ל בהאיטי? מה הייתה ההתייחסות? איך הרגשתם/פעלתם מול התייחסויות אילו?



4. עבודה בקבוצות

ניתן לבחור מתוך מספר נושאים את אלה שאתם מרגישים שמתאימים ביותר לכם ולקבוצה. חלקו את המליאה ל 3-4 קבוצות.

1. תיאור קצר של פעילות צה"ל הקשורה לנושא הקבוצה
2. מה אני מרגיש כלפי פעילות זו
3. מה הביטוי לפעילות כזו בעולם שלי (מילים = מה יוצא לי מזה?)
4. מחשבות ורעיונות לעתיד - לאן אפשר למנף את מה שלמדתי היום

ניתן להציג את הסיכום למליאה בצורת סימולציה, עימות, הכנה לראיון טלוויזיה או הצגת הנושא על גבי בריסטולים. לרשותכם כלי כתיבה, עיתונים, מספרים, דבק ודפים.

להלן מפורט התיאור הרלוונטי של כל אחת מן הפעילויות בקבוצה. בחוברת לעבודה בקבוצות רוכזו החומרים היוזואלים והטקסטים וכן מפורטת שיטת העבודה כולל הנחיות לאחראי בכל קבוצה. לכל חוברת מצורף תקליטור ועליו סרטים קצרים. כל קבוצה מתבקשת להקרין את הסרט הקצר במהלך הפעילות. אתם מוזמנים לעבור בין הקבוצות ולכוון את פעילותן, להוסיף מהידע שלכם ולעזור בשאלות העולות בעת הפעילות.



ראשי פרקים לסיכום היום:

- סקרו את עיקרי המפגש: סרט הפתיחה והתגובות עליו, העבודה בקבוצות, המצגות והתגובות אליהן
- הדגישו אמירות חיוביות וחוויות טובות שהיו במפגש
- הדגישו מסקנות הקשורות למטרת המפגש: רוח צה"ל, פעילותו ההומניטארית להצלת חיים בעולם, הצלת יהודים בעולם, מעורבות חברתית וערכית בא"י.
- העברו דפי משוב על הפעילות (דף המשוב נמצא בתקליטור מידעים ורקע)
- בקשו רעיונות מהקהל לגבי אפשרות לפעילות נמשכת קבוצתית
- הצעו פגישות נוספות, קבוצות דיון באינטרנט ועוד

דוגמאות לשאלות סיכום

- סכמו: מהם המשימות שצה"ל לקח על עצמו ואינן בטחון לשמו.
- האם נכון שצה"ל יעסוק במשימות שאינן בטחון? האם "הפיזור" אינו פוגע בכוחו? ביכולתו?
- האם לא נכון יותר להקים גופים אזרחיים שיעסקו במשימות אלו? (הצלת יהודי העולם, סיוע הומניטרי במוקדי אסון, התיישבות חינוך, קליטת עליה)
- האם צבאות אחרים בעולם עוסקים במשימות שאינן צבאיות?
- מדוע צה"ל נקרא צבא העם?

הצעות להמשכיות הפעילות:

- דברו עם חברים ומשפחה על הפעילות ההומניטארית של צה"ל
- הוסיפו לדף הפייסבוק שלכם מידי פעם מידע על פעולות ההצלה והפעילות ההומניטארית של צה"ל
- תוכלו לארגן אירוע הסברה בקהילה שלכם. תוכלו להיעזר בחומרים שפגשתם היום – מוזמנים ליצור קשר איתנו ונשמח להעביר לכם מידע.
- אם וכאשר תפגשו עם דעות שליליות על צה"ל אתם מוזמנים להציג דוגמאות על פעילות חיובית כפי שלמדתם היום במפגש.
- התעדכנו באתר הרשמי של צה"ל על אירועים חדשים.



קבוצה 1 משלחות סיוע חירום לאסונות בעולם

הקרנת סרט על משלחות צה"ל לסיוע חירום



סקירה על ההיסטוריה של משלחות צה"ל

השלט בחדר התדריכים של יחידת חילוץ והצלה ארצית גדול ובולט: **הצלת חיים** לאורך 26 השנים האחרונות חדר זה היה עד ליציאות של משלחות רבות לפעולות חילוץ והצלה בארץ ובעולם. יחידת ההצלה של צה"ל פועלת בעיקר בעזרת אנשי מילואים מתנדבים ובעלי ניסיון רב בחילוץ והצלה. לאנשי היחידה התמחות בחילוץ ממבנים שקרסו כולל שימוש בציוד מיוחד. בנוסף מצורפים ליחידה אנשי רפואה המומחים בטיפול באירועים רבי נפגעים. בהתרחש אסון במקום כלשהו בעולם, אם אסון טבע או עקב טרור או לחיסמה, היחידה נכנסת לכוננות ומדינת ישראל שולחת הצעה לעזרה למדינה בה התרחש האסון. יוצאים לכל מדינה? יש מדינות שהן מדינות אויב ולהן מציעים עזרה שלא מתקבלת בדיכ, אך כל מדינה הזקוקה לעזרה ומאשרת הגעתנו תקבל אותה. עד היום יצאו מעל 25 משלחות לסיוע הומניטרי ברחבי העולם.



בין האירועים אליהם יצאו משלחות סיוע והצלה - רשימה חלקית:

1994 סיוע לנפגעי פיצוץ בבניין הקהילה היהודית בבואנוס איירס

1994 סיוע לפליטים ברואנדה

1998 סיוע לנפגעי פיצוץ בשגרירות האמריקאית בניירובי

1999 סיוע לפליטי מלחמה בקוסובו

2001 סיוע לנפגעי רעידת האדמה בהודו

2010 סיוע לנפגעי רעידת האדמה בהאיטי



קטע עיתונות על המשלחת ליוון – מתי הכול התחיל

לפני למעלה מ-50 שנה, באוגוסט 1953 פקד רעש אדמה כבד את קבוצת האיים היווניים. במוקד הרעש נחרבו כפרים שלמים ורבים מהתושבים נהרגו או נפצעו ונשארו ללא קורת גג וללא מזון או מים. שייטת של 4 אוניות חיל הים הישראלי ששייטה באותו זמן בים האגאי חשה למקום ובמשך שלוש היממות הקריטיות הראשונות פעלה ככוח חילוץ ועזרה עיקרי. אנשיה הצילו מאות אנשים ממוות, החישו עזרה רפואית לכ-1600 איש והעבירו לבתי החולים ביבשת כ-400 מהפצועים קשה. העזרה הראשונה נתנה ע"י חיל הים הישראלי שזכה לגילויי הערצה ותודה מהעם היווני. כותרות העיתונים באתונה הריעו: "מלחי הישועה הישראליים" ו"צי האהבה והתקווה". המבצע הכה הדים גם בעולם כולו.



מתוך ראיון עם אחות משלחת צה"ל להאיטי צופיה מוסקוביץ:



"טלפון הגיע – לארוז ולהצטרף למשלחת ל-3 שבועות. הכול קרה מהר. טיסה ונחיתה בעיר רפאים 89 שעות מרעידת האדמה. מראות וריחות קשים. הגענו צוות של 220 אנשים מתוכם 120 אנשי רפואה והשאר צוות מחלצים ותומכי פעילות לבית החולים. בתוך 8 שעות למרות העייפות והתשישות עמד בית החולים על תילו והחל לקלוט פצועים. בית החולים כלל מחלקות מיון, אשפוז, רנטגן, מעבדה, יחידת טפול לתינוקות עם אינקובטורים, מרכז מזון ותמיכה טכנית של צוות שלם.

מסביב מחסור, רעב, צמא, אנשים ללא קורת גג מסתובבים אבודים. ילדים על העצים סביב בית החולים מבקשים שיזרקו להם אוכל.

העבודה הייתה מסביב לשעון. מבית החולים יצאנו רק כעבור 5 ימים ואז נחשפו מראות העיר מוכת האסון. נתינה זה ללכת לשם, לעם זר שלא הכרנו קודם, כי הוא צריך עזרה ואנחנו שם בשבילו. לא חושבים על אינטרסים מדיניים. רואים מטופל בסבל וכל כולי שם בשביל לעזור. הגיעה אישה שילדה שלישיה יומיים לפני רעידת האדמה. תינוק אחד נפטר בעת האסון היא הגיעה עם שניים לבית החולים ואחד מהם היה כבר מת. נשאר תינוק אחד במשקל 1300 ק"ג ובזכות האינקובטורים שהיו בבית החולים שרד. הוא היה שם שבועיים עלה למשקל 1900 גרם, התחזק. כל יום היו לידו ההורים שבשאר הזמן ישנו בתוך מכונת ליד בית החולים והוא שרד. קראנו לו דניאל – הנסיך הקטן."

המשלחת טיפלה ב-1111 מטופלים, ביצעה 317 ניתוחים ועזרה ל-16 לידות.

באסון האיטי נהרגו מעל 200,000 איש ונפצעו 250,000 אנשים.





1. תיאור קצר של פעילות צה"ל הקשורה לנושא הקבוצה
2. מה למדתי על פעילות צה"ל במסגרת סיוע הומניטרי לעולם
3. מה אני מרביש כלפי פעילות זו
4. מה המשמעות להעניק סיוע באזור מוכה אסון למספר קטן של פצועים
5. מה הביטוי לפעילות כזו בעולם שלי
6. איך זה משפיע על הקהילה בה אני חי? (מיל"ם = מה יוצא לי מזה?)
7. מחשבות ורעיונות לעתיד - איך אפשר למנף את מה שלמדתי היום



קבוצה 2 הרפואה הצבאית למען כולם

סרט המראה קטע מטקס סיום משלחת צה"ל להאיטי



על חיל הרפואה

"אנו בחיל הרפואה שמנו לנו ליעד להיות נכונים להציל חיי אדם ולהיות מוכנים להירתם למשימות הצלת חיי אדם בכל מקום ובכל עת"

החיל אחראי על טיפול בחיילי צה"ל בשגרה ובחירום ועל קביעת מדיניות הטיפול הרפואי ודרכי הסיוע הרפואי לכלל יחידות צה"ל.

בראש החייל עומד קצין בדרגת תת-אלוף (תא"ל), רופא ותפקידו להתוות מדיניות ולנהל את פעילות החיל ברגיעה ובחירום. מהות הפעילות של החיל - הצלת חיים והענקת טיפול רפואי מיטבי. כל חייל וקצין בחיל הרפואה נשבע "להושיט יד עוזרת לכל פצוע ולכל חולה, אם נקלה ואם נכבד, אם אוהב ואם אויב - ולכל אדם באשר הוא אדם".





”כוח ואמונה במדינה ובחיל הרפואה“:

ד”ר חזי לוי, קצין רפואה ראשי בין השנים 2002-2006 הוביל וניהל משלחות סיוע רבות. אחת המשלחות בהן יצא כמפקד הייתה המשלחת לקוסובו שעזרה לפליטים שנפגעו על רקע אתני – בעקבות רצח עם והתאכזרות. הוא זוכר את המראות הקשים: פליטים שמזרקו מבתיהם המחפשים נואשות את בני משפחתם, רבבות אומללים שנרצחו על רקע מוצאם. מה זה עשה לך, להיות שם בשטח, לבוש מדי צה”ל?

”במשפט אחד? זה נתן לי כוח ואמונה במדינה ובחיל הרפואה.

כשאתה נמצא במקומות הללו של רצח עם, במיוחד כיהודי וכל שכן כחייל צה”ל, אתה גאה ביכולת שלך כמדינה וכצבא להושיט עזרה למי שזקוק לכך.

”אחת החוויות המשמעותיות ביותר מבחינתי, הייתה טיפול בשני תאומים מסכנים שכמעט והורעבו למוות. הם הגיעו למרפאה שפתחנו, בליווי אמם, קטנים ומזוהמים. חלשים עד מאוד. אלתרנו אינקובטור והתחלנו לנסות ולשקם אותם. בהמשך, קיבלנו לצורך העניין סיוע ואספקה מהארץ. אחר כך, פניתי לשר הבריאות המקדוני וביקשתי ממנו שהתאומים ימשיכו לקבל טיפול באחד מבתי החולים (דבר שאיננו רגיל ביחסה של מקדוניה אל פליטי המלחמה). שעות ספורות לפני טיסתנו חזרה ארצה, הלכתי לבית החולים וביקשתי לבקר אותם. פגשתי אותם בחדרם, נקיים ובריאים, מקבלים טיפול הולם ומזון סדיר. כמובן שהם נראו אחרת לגמרי. התמונה הזו חקוקה במוחי מפני שהבנתי את כוחו של תהליך: הצלנו חיים. כשעמדתי על יד המיטה, מכרתי בתהליך כולו, שהחל בידיעות על רצח עם והמשיך בבקשה למשלחת וההגעה אל השטח וכו’. שם, על יד המיטה, ראיתי בתמונה אחת את התהליך כולו – מקופל בפרצופם הבריא של התאומים הפליטים הללו. זה דבר מעצב.”

שבועת הרופא – הרמב”ם

”אל עליון, קודם שאני מתחיל בעבודתי הקדושה לרפא את יצירי כפיך אני מפיל תחינתי לפני כיסא כבודך שתתן לי אומץ רוח ומרץ רב לעשות את עבודתי באמונה, והשאיפה לצבור הון או שם טוב לא תעזור את עיני מראות נכוחה.”

זכני להביט על כל סובל הבא לשאול בעצתי כעל אדם בלי הבדל בין עשיר ועני, ידיד ושונא איש טוב ורע, את האדם בצר לו הראני רק את האדם.

אם רופאים נבונים ממני רוצים ללמדני בינה תן לי רצון ללמוד מהם כי תורת הרפואה אין ערוך לה. אבל כאשר כסילים יבזוני חזקני. אהבתי למקצוע תחזק את רוחי מבלי להתחשב עם זקנת המלעיגים וכבודם.

רק האמת תהיה נר לרגלי כי כל ויתור במקצועי יכול להביא כליון ומחלה ליציר כפיך. אנא הי רחום וחונן חזקני ואמצני בגופי ובנפשי ורוח שלום תיטע בקרבי.”



1. **תיאור קצר של חיל הרפואה של צה”ל ועקרונותיו**
2. **איך באים לידי ביטוי ערכי חיל הרפואה בפעילות במסגרת המשלחות ההומניטריות?**
3. **האם תתכן סתירה בין שבועת הרופא למחויבות ושרות כחיל בצה”ל?**
4. **האם יש בחייך דילמות ערכיות דומות? איך אתה היית פותר דילמות כאילו?**
5. **האם חיל שאינו ממקצוע הרפואה יפעל אחרת מול פצועים? האם רק השבועה מחייבת או אדם באשר הוא אדם מתוקף היותו אדם מחוייב להושיט עזרה לאחיו בני האדם באשר הם? האם כולנו אחים?**
6. **מה תעשה אם יפצע לידך אדם מדת אחרת? לאום אחר? לאום עוין?**
7. **איך זה משפיע על הקהילה בה אני חי? מחשבות ורעיונות לעתיד – לאן אפשר למנף את מה שלמדתי היום**

קבוצה 3 צה"ל כצבא הצלה וסיוע ליהדות העולם

הקרנת סרט מבצע שלמה (מומלץ לצפות בדקה וחצי בתחילת הסרט ודקה וחצי בסיום)



מדברי תא"ל שלום בן אריה, מפקד יחידת חילוץ והצלה ארצית

" מדינת ישראל קיימת. עובדה. אין נקודה בעולם שלא נוכל להגיע אליה לסייע לישראלים וליהודים הכי מהר והכי מקצועי שאפשרי. מה שהיה בשואה בפולין לא יכול לחזור"

משלחת הצלה לנפגעי פיצוץ בניין הקהילה היהודית בארגנטינה 1994

בפיגוע נהרגו מעל ל-100 אנשים וכ-200 נפצעו, רבים נקברו חיים תחת ההריסות. ישראל שיגרה משלחת חילוץ והצלה אשר מנתה מעל ל-40 קצינים, חיילים ורופאים. המשלחת סייעה בחילוצם של רבים אשר נקברו חיים תחת ההריסות ובהצלת חייהם.

'מבצע שלמה'-העלאת יהודי אתיופיה לישראל'

בראשית 1991 עמד שלטונו של מנג'יסטו היילה, נשיא אתיופיה בפני התרסקות נוכח כוחות המורדים שהתקרבו לבירה. הדחתו הקרובה של מנג'יסטו עוררה את החשש כי גורלם של אלפי היהודים שהמתונו בעיר לעלייה לישראל נתון בסכנה. בהתאם לכך החלה ממשלת ישראל בניהול משא ומתן, בתיווך ארצות הברית, עם השליט האתיופי, במטרה לסכם על הוצאתם המהירה של היהודים מאתיופיה לישראל.

ימים ספורים לפני נפילת אדיס אבבה בידי המורדים, נמלט מנג'יסטו מאתיופיה ומצא מקלט בזימבבואה. המשא ומתן בין הצדדים הואץ ולבסוף הושגה הסכמה בין בכירי שלטונו של מנג'יסטו לבין ישראל, על העלאתם של יהודי אתיופיה ארצה תמורת כ-35 מיליון דולרים ומקלט בארצות הברית לכמה מבכירי השלטון.

לאחר גיבוש ההסכמה בין שתי המדינות, הורתה ממשלת ישראל לצה"ל לפתוח במבצע הצלה אווירי לחילוצם של כ-15,000 יהודי אתיופיה. במהלך כ-34 שעות טסו 30 מטוסי נוסעים ומטען בין נמל התעופה בן-גוריון לנמל התעופה באדיס אבבה והעלו את אלפי היהודים שהמתונו במחנות הפליטים.

אחד מטייסי הרכבת האווירית סיפר: "אנשים בכמויות אדירות קמים לפתע בקצה המסלול, מרחק של מאות מטרים, ומתחילים ללכת לכיוון רחבת החניה של המטוסים. כמויות האנשים שזרמו אל המטוסים היו אדירות. הם היו מסודרים בקבוצות של 200 איש. הרופאים והחובשים של צה"ל טיפלו בהם כל הזמן".
במבצע השתתפו גם הגיונט, "המוסד" ומאות לוחמי צה"ל.

לאחר המבצע אמר הרמטכ"ל אהוד ברק: "מדובר במבצע מיוחד במינו מכל ההיבטים. הוא מכיל בתוכו את תמצית הדברים שבשבילם קמה מדינת ישראל, הן מבחינה מבצעית והן מבחינה יהודית וציונית. זהו ההבדל בין מצבם של יהודים בדור הזה לבין איזה שהוא דור אחר ולכל אורך ההיסטוריה שלנו".



מבצע אנטבה - מבצע יונתן

פעולת חילוץ של חיל האוויר של צה"ל באוגנדה - מרחק 4,000 ק"מ מישראל להצלת 98 בני ערובה יהודים וישראלים. חטיפת המטוס: ביום א' 27 ביוני 1976 המריא משדה-התעופה בן גוריון מטוס של חברת-התעופה הצרפתית אייר-פרנס שהיה בדרכו לצרפת. המטוס, נחת לחניית ביניים באתונה שם ירדו 38 נוסעים ועלו 58 נוסעים אחרים. בין העולים למטוס היו גם ארבע מחבלים רבע שעה לאחר ההמראה מאתונה שלפו המחבלים את נשקם והשתלטו על המטוס. הגרמני וולפריד באזה, שהיה מפקד חוליית המחבלים, השתלט על תא הטייס והורה לקברניט לטוס ללוב. לאחר חיפוש שערכו המחבלים נלקחו מן הנוסעים דרכוניהם.

המטוס נחת בבנגזי שבלוב, שם הצטייד בדלק, מים ומזון וא"כ המשיך לאנטבה שבאוגנדה. לאחר נחיתתו רוכזו הנוסעים תחת משמר חיילים אוגנדים בטרמינל הישן. בהמשך הופרדו הישראלים והיהודים מכלל הנוסעים האחרים. הסלקציה שביצע המחבל הגרמני החרידה את היהודים והישראלים, ובמיוחד את ניצולי השואה שבהם. במהלך ימים רביעי וחמישי שוחררו החטופים הזרים ונותרו רק היהודים והישראלים.

ישראל ניסתה להידבר עם שליט אוגנדה אידי אמין, ששיתף פעולה עם החוטפים, ובמקביל לכך התכוננה למבצע צבאי על סמך נתוני מודיעין על המצב בשדה התעופה אנטבה, תוך תכנון קפדני של הצד הלוגיסטי של המבצע. לאחר שהתוכנית קיבלה את אישור הממשלה, המריאו משארם א-שיחי ארבעה מטוסי תובלה גדולים וטסו היישר לאנטבה. בפעולה לשחרור החטופים נהרגו חמישה ישראלים בניהם קצין סיירת מטכ"ל יונתן (יוני) נתניהו, אחיו של בנימין נתניהו חבר כנסת וראש ממשלה.

בישיבת כנסת מיוחדת וחגיגת שהתקיימה ב-4 ביולי 1976 הודיעה הממשלה על שחרור חטופי המטוס "אייר פראנס" באוגנדה. לפני שנתן את רשות הדיבור לראש הממשלה, קרא יושב-ראש הכנסת ישראל, ישעיהו מזמור, קי"ח בתהלים: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו..."



מתוך ראיון עם אחות משלחת צה"ל להאיטי צופיה מוסקוביץ':

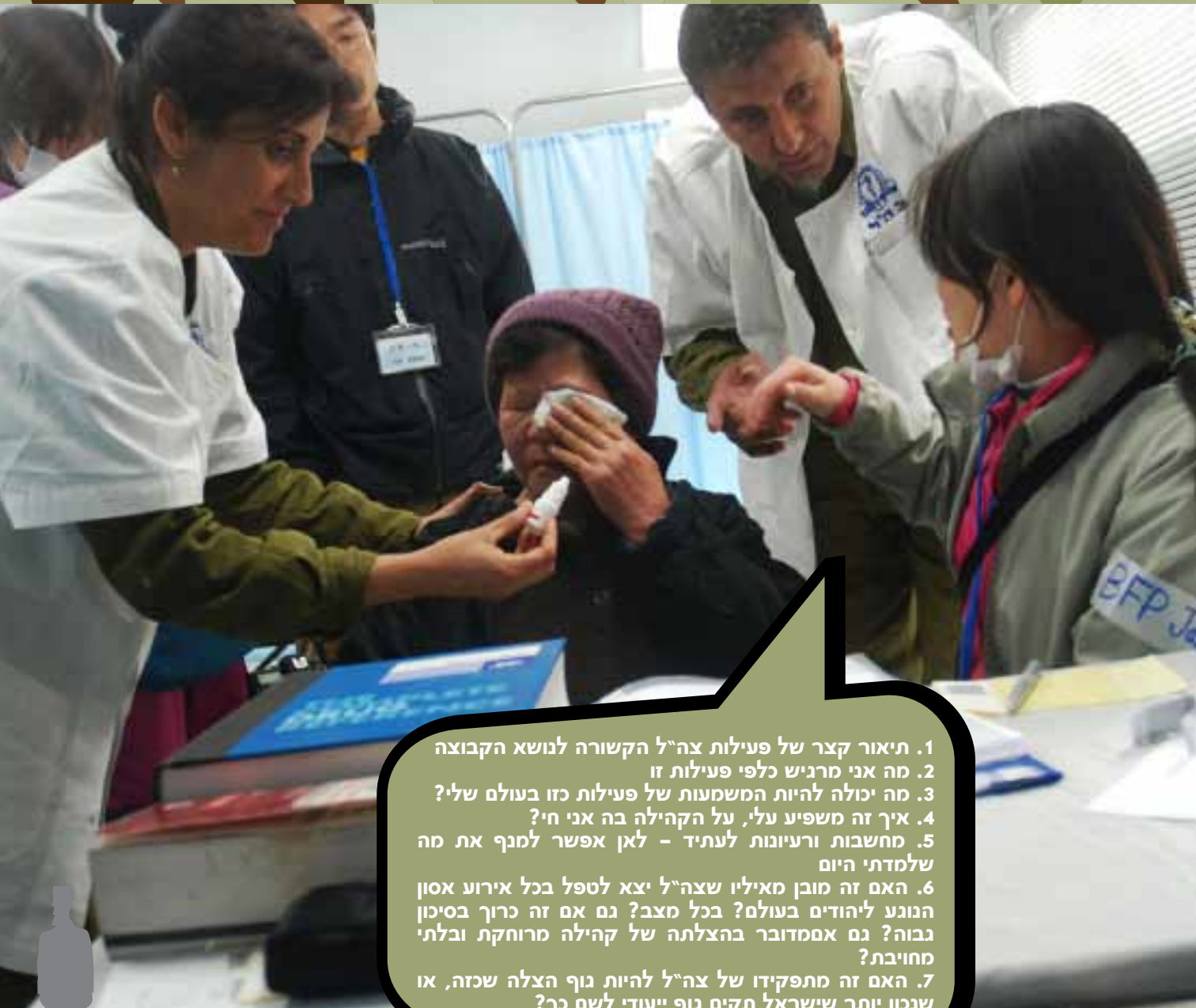
"פעם ראשונה שטסתי לחו"ל עם שרשרת שעליה תליון של מן דוד. לא הייתי צריכה להסתיר את יהדותי מחשש להתנכלות הסביבה. הייתי גאה ובכל מקום שראו אותי בהאיטי חשתי בהערכה וכבוד לעשייה שלנו ולמדינת ישראל. מן הדוד היה הצהרה ברורה לגאווה לאומית יהודית"

המשלחת טיפלה ב-1111 מטופלים, ביצעה 317 ניתוחים ועזרה ל-16 לידות.

מספר שבועות אחרי המשלחת הוזמנתי לתת הרצאה לנציגי קהילות יהודיות בקנדה.

"שמעתי מהם עד כמה המשלחת שלנו העלתה את קרנם בעיני הסביבה. במקום הביקורת הרגילה המופנית למדינת ישראל ולצה"ל נשמעו דברי הלל ושבח שגרמו להם לחוש גאווה גדולה."





1. תיאור קצר של פעילות צה"ל הקשורה לנושא הקבוצה
2. מה אני מרגיש כלפי פעילות זו
3. מה יכולה להיות המשמעות של פעילות כזו בעולם שלי?
4. איך זה משפיע עלי, על הקהילה בה אני חי?
5. מחשבות ורעיונות לעתיד - לאן אפשר למגוף את מה שלמדתי היום
6. האם זה מובן מאיליו שצה"ל יצא לטפל בכל אירוע אסון הנוגע ליהודים בעולם? בכל מצב? גם אם זה כרוך בסיכון גבוה? גם אם מדובר בהצלתה של קהילה מרוחקת ובלתי מחויבת?
7. האם זה מתפקידו של צה"ל להיות גוף הצלה שכזה, או שנכון יותר שישראל תקים גוף ייעודי לשם כך?

קבוצה 4 קליטת עליה

חסרה כותרת

רוח צה"ל מושתתת גם על אהבת המולדת ונאמנות למדינה - ביסוד השירות בצה"ל עומדות אהבת המולדת והמחויבות והמסירות למדינת ישראל - מדינה דמוקרטית המהווה בית לאומי לעם היהודי - לאזרחיה ולתושביה. אחד הביטויים המעשיים: סיוע בהקמת ישראל כבית לאומי לעם היהודי. מראשית קום המדינה צה"ל עוסק בקליטת גלי עליה. בכך הוא "כור היתוך" חשוב, שוויוני ויעיל בסוציאליזציה של עולים לארץ מרחבי העולם היהודי לתוך החברה הישראלית.

דוד בן גוריון קבע לצה"ל יעדים רחבים יותר מאשר הגנה על הגבולות והאזרחים בישראל: "... ייעודו הראשוני של צה"ל הוא ביטחון המדינה, אך אין זה תפקידו היחיד. על הצבא לשמש גם מרכז חינוך חלוצי לנוער בישראל, יליד הארץ והעולה. על הצבא לחנך דור חלוצי, בריא בגוף וברוח, נועז ונאמן, שיאחה קרעי השבטים והגלויות ויוכשר למילוי ייעודיה ההיסטוריים של מדינת ישראל מתוך הגשמה עצמית כבונה המולדת ומיישב שממותיה. [...] "...בשנת השירות הראשונה יקנה הצבא לכל טירון שאינו יודע עברית ולא קיבל חינוך יהודי וכללי - מינימום של ידיעת הלשון, ההסטוריה העברית, הגאוגרפיה הארצישראלית, מעמדו של העם היהודי בגולה, תולדות ההתישבות והקמת המדינה, וייטע בליבו אהבת ישראל ונאמנות למדינה וייעודיה: קיבוץ גליות, יישוב הארץ ובניינה, עזרה הדדית ואחוזה אנושית." (מתוך: בן גוריון, דוד. (1955). צבא וביטחון. מערכות. תל אביב: משרד הביטחון - ההוצאה לאור).



מעניין לבחון את ההתייחסות והנתונים העדכניים על אודות קליטת העלייה בצה"ל, המיוצגים נאמנה ע"י סא"ל כרמית נפתלי - ראש ענף עלייה והשתלבות בצה"ל, משרד הביטחון. בישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת (19 בינואר 2011) היא דיווחה: "בצבא כל חייל חמישי הוא חייל עולה. טוב, עולה חדש או עולה ותיק, אבל תחת הגדרה של עולה. מבחינת חיילים בודדים עולים, אני יודעת להגיד שיש נכון לחודש דצמבר, כ-2,100 חיילים עולים בודדים. זה הנתון שאני יודעת לציין אותו. צה"ל פועל במספר מישורים. כשאנחנו מסתכלים על החייל, אנחנו מסתכלים על רצף השירות, זאת אומרת מהשלב שבו הוא נחשב למלש"ב, מכיתה י"א, דרך הכניסה שלו לשירות הצבאי, מה קורה איתו במהלך השירות הצבאי וההכנה שלו לאזרחות. שיש תוכניות לאוכלוסיות שונות, יש תוכניות שהן גם לאוכלוסיית חבר העמים וגם לאוכלוסיה של בני העדה האתיופית, ויש תוכניות שהן רק לאוכלוסיה הזו או רק לאוכלוסיה הזו. יש מערך שלם שנקרא "מערך מגן" שפועל בשלב ההכנה לצה"ל בשנתיים שלפני הגיוס, וכנס לבתי ספר. אני לא יודעת אם אתם מכירים את פרויקט "הגדעונים", ודורית תוכל להרחיב אפילו יותר ממני. פרויקט נוסף שממה קורה בימים הללו ונקרא "נתיב נעורים" שנכנסים לכ-60 פנימיות, שרוב האוכלוסיה שם היא אוכלוסיה של עולים. אני יכולה להגיד ש-40 מתוך 60 הפניות הללו, יש שם אוכלוסיה לא מבוטלת של בני העדה האתיופית ונכנסים ככה, עושים פעולות עם בני הנוער, קצינים בכירים מהצבא, על מנת להשפיע על המשך העתיד שלהם בצה"ל והשירות שלהם בצה"ל."



"אני אגיד רק שכשחייל מתגייס, אז אנחנו נותנים לו, למי שצריך, יש מספר קורסים שהוא יכול להגיע אליהם. קודם כל העולים, ושם אנחנו רואים לרוב את העולים מחבר העמים, וזה קורסי העברית במחווה אלון, זה הבסיס המרכזי שלנו לקליטה של עולים בצבא. חייל מתגייס, מגיע לסוג של אולפן. זה נקרא קורס עברית משולב עם טירונות מבחינתנו, ובמהלך הקורס הזה הוא משפר את רמת העברית שלו, על מנת שנוכל לשבץ אותו בקורסים איכותיים יותר, כי ללא השפה העברית, הוא לא יכול להשתלב. יש לנו גם קורס עברית לבני העדה האתיופית, זה קורס אחר, גם בתחילת השירות. יש לנו בתחילת שירות לעולים חדשים שאינם יהודים, קורס "נתיב", שזה קורס לגיור. מי שמעוניין להמשיך אחרי הקורס לתהליך של גיור ולסיים אותו, אז זה קורה בתחילת שירות. יש לנו קורס כזה גם במהלך שירות. אני מאמינה שאת "נתיב", כולם פה מכירים. אני יכולה להגיד לכם רק כדי לסבר את אוזנכם, אז עד היום סדר גודל של 17 אלף חיילים עברו ב"נתיב". "נתיב" פועל כבר 10 שנים. אנחנו לדעתי תוך חודשיים עומדים על המתגיייר ה-5,000 דרך צה"ל".

חיילים בודדים

מאות צעירים יהודים מרחבי העולם מחליטים להיות חלק מהחוויה ששמה: צה"ל באופן אישי עמוק. הם עולים לארץ ומתגייסים לשירות חובה בצה"ל. כ"חיילים בודדים" שהגיעו בגפם צה"ל והחברה בישראל נרתמים לסייע להם בדרכים רבות.

צפו בסרטון הקצר
בתקליטור וקיימו דיון
סביב 3 שאלות:



1. האם זו הציפייה מנוער יהודי בתפוצות - עליה לארץ, שרות בהגנת העם והמדינה והטמעות שורשית בחברה הישראלית?
2. מה יכולים להיות הנימוקים כנגד צעד כמו זה של גסיקה?
3. האם "החוויה" בין ישראל ליהדות התפוצות הנו חד-צדדי: צה"ל יבוא להציל תמיד, ובכל מחיר וסיכון; יהדות התפוצות - לא תרתם למאמץ חיזוק צה"ל באופן פיזי, לכל היותר תשלח תרומות?



קבוצה 5 צה"ל ובניין המדינה: חלוציות וחינוך

חסרה כותרת

למן הקמת המדינה נדרש צה"ל להירתם למשימות לאומיות. שתיים מהן, נמשכות עד היום: חלוציות - קרי: הקמת ישובים חדשים וחיזוק הקיימים וחינוך - סיוע פעיל בפעילות ממוקדת בשכבות החלשות יותר בחברה הישראלית. בן גוריון הוא שתבע את המחויבות של צה"ל לבניין הארץ בשני משורים אלה כאשר לחץ להקמת חיל מורות חיילות ואת הנח"ל והגדנ"ע.



נערי רפול

הרמטכ"ל רפאל איתן ז"ל (1929-2004) היה זה שהסיט את מורשת בן-גוריון בנושא החינוך מדגש על עולים חדשים לשכבות מצוקה בחברה הישראלית. הוא יזם השקעה משמעותית של צה"ל בניוסם וחינוכם תוך כדי שירות של נערים שעל פי כל קריטריון לא היו מגויסים לצבא - ואשר הגיוס לצה"ל כ"נערי רפול" נתן להם את ההזדמנות האחרונה להשתלב בחברה כאנשים פעילים ותורמים.

ב-15 בדצמבר 1979 הרמטכ"ל דאז רפאל איתן ז"ל מופיע בפני ועדת החוץ והביטחון בכנסת ומפתיע בהודעה שצה"ל הוציא באותה השנה 90 מיליון לירות (בערך 2.25 מיליון דולר) מתקציבו השנתי לחינוך נוער שוליים. מיד עם כניסתו לתפקיד לקח על עצמו הרמטכ"ל איתן משימה חשובה - גיוס נוער שוליים לצבא. צה"ל החל להכשיר מחנות נופש צבאיים לבתי ספר לנערים מאוכלוסיות חלשות שנפלטו ממסגרות הלימודים במטרה לסייע לגיוסם לצה"ל ולקליטתם בשורותיו.

חיילי מקא"מ (מרכז קידום אוכלוסייה מיוחדת), נקראים גם בכינוי הלא רשמי 'נערי רפול'. מדובר בקבוצה של חיילים שאותרו בצו הראשון כאנשים עם קושי מסוים להשתלב בצבא, כמו אנשים בעלי תיקים פליליים, בעיות אישיות או משפחתיות, מוטיבציה נמוכה או נתונים נמוכים. לאחר סיום המסלול הם יכולים, בהתאם ליכולותיהם, להשתלב גם בטריונות קרבית.

בשנת 2009 התקיימה לראשונה טריונות "רגילה" לנערים אלה. מפקד הבט"ר, סא"ל סמי אדרי, אמר בסוף הטקס: "מדובר בפייולט ניסוני שדרש ממפקדי ההכשרה וממני תשומת לב אחרת. עבדנו בקשב רב, עם המון תכני חינוך, שיחות וסבלנות. אני שמח שיש לנו היום את היכולת לבסיס טריונות לקדם את החיילים האלו". לדבריו, כשהגיעו הטריונות החדשים לבסיס לא היה בטוח שכולם יסיימו את ההכשרה בהצלחה. "הם הוכיחו את עצמם. הם סיימו היום תהליך הסתגלותי ואני גאה בכל אחד מהם. הבט"ר הצליח לקלוט אוכלוסייה כזאת, ולתת לחיילים האלו את המסגרת ואת האפשרות לתרום למדינה".

מפקד פלוגה ג', סגן יפית חן, הייתה זו הפעם הראשונה כמפקדת על פלוגה של חיילי מקא"מ. "זה אתגר גדול", היא סיכמה. "להפוך את הנערים האלה שהגיעו לפה בלי שנות לימוד, בלי בגרויות או מסגרת. רוב החיילים נפלטו ממסגרות ברוב ימי חייהם וזה הדבר הראשון בו הם עמדו בהתחייבותם. הם הגיעו עם מסה של בעיות אישיות בבית, חלקם חיילים בודדים, ובזכות טיפול עדין והקשבה הצלחנו לעזור להם להתבסס ולתת להם את העוצמה של חייל בצה"ל. אני חשה סיפוק, כשאני מסתכלת היום, ורואה איך הנערים שנכנסו לבט"ר יוצאים ממנו היום. הם עשו את זה בזכות עצמם ובהרבה עבודה קשה".

פעילות זו הנה במסגרת חיל חינוך בצה"ל, שמושתת על מורות חיילות - יוזמה של בן גוריון מ 1951.



מעניין לראות כיצד היום מנוסחות מטרות החיל:

תפקידי חיל החינוך

1. פיתוח יכולתם של המפקדים למיצוי מרחב העשייה הפיקודי, החינוכי והמנהיגותי.
2. חיזוק תחושת השייכות והמחויבות של מפקדים וחיילים בצה"ל למדינת ישראל, לארץ ישראל, לעם ישראל ומורשתו.
3. הפיכת המפגש הבין תרבותי המתרחש בצבא העם לכלי לפיתוח מודעות ורגישות למורכבות החברה הישראלית, הגברת האחדות והחוסן החברתי.
4. סיוע בטיפוח אקלים יחידה של קשב, דיאלוג ושמירה על כבוד האדם לקידום מימוש יעדי היחידה.
5. סיוע בהטמעת "רוח צה"ל" בקרב מפקדים וחיילים בצה"ל וביחידותיו כחיילים וכאזרחים במדינת ישראל.
6. צבא העם במדינה דמוקרטית: חיזוק וטיפוח תודעת מקומו ומשמעות פעולתו של צה"ל – צבא העם במדינה דמוקרטית, בקרב מפקדים, חיילים, נוער וקהילה.
7. הובלת קידום קליטת העלייה בצה"ל.
8. טיפוח הנכונות והמוכנות של הנוער לשירות משמעותי בכלל וקרבי בפרט.
9. ריכוז וביצוע משימות לאומיות בדגש על משימות חינוכיות-חברתיות וטיפוח אוכלוסייה מיוחדת, בצה"ל ובחברה.



הביטו בלקט תמונות על "נערי רפול". קראו את הדיווח על סיום קורס הכשרה של "נערי רפול". קיימו דיון סביב השאלות:

1. האם זו עשייה ציונית?
2. מדוע חשבו בן גוריון בזמנו ורפאל איתן אחריו כי חובת צה"ל להשקיע בסוג כזה של פעילות? אילו מטרות הושגו בפעילויות אלה?
3. האם יש מקבילה, לדעתכם, בין רעיון "תגלית" לבין "נערי רפול"?
4. עד כמה מתאימים עקרונות חיל החינוך לצרכים עדכניים של העם היהודי?
5. האם למיטב ידיעתכם יש עוד צבאות בעולם שעוסקים בחינוך?
6. האם הסיבה שצה"ל עוסק גם בחינוך קשורה לעובדה שהוא הצבא של העם היהודי? נמקו.



קבוצה 6 נח"ל, גדנ"ע – משימות חינוך והתיישבות

חסרה כותרת

מ"רוח צה"י - שלוחות - החייל יראה בשירותו הצבאי שליחות; יהיה נכון לתרום כל שביכולתו להגנת המדינה, אזרחיה ותושביה. זאת בהיותו נציג של צה"ל הפועל מתוקף ובמסגרת הסמכויות שניתנו לו על פי פקודות הצבא. ב-12 בספטמבר 1948 התפרסמה פקודת מבנה הגדנ"ע שהניחה את היסוד מחדש, באופן רשמי ומעוגן בחוק, לפעילותם של בני נוער במסגרת ייעודית בתוך צה"ל. בנספח לפקודה, שבה נאמר כי היחידה החדשה תקרא גדנ"ע, הובעה מגמה להקים בתוך הגדנ"ע גוף נוסף שיישמר את היסוד החלוצי של ההתיישבות והוא "נוער חלוצי לוחם" או נח"ל.

הנח"ל

נוסד באישור דוד בן-גוריון ב-19 באוגוסט 1948 כמענה למכתב משותף של כל תנועות הנוער הציוניות מה-10 באוגוסט 1948 בו ביקשו ליצור מסגרת צבאית שבה ישרתו חברי גרעיני הכשרה כקבוצה ולא יופרדו זה מזה.

חיילי הנח"ל עברו אימונים של כחודשיים עד שלושה חודשים, ולאחר מכן יצאו לתשעה חודשים ליישובי ספר למלא תפקידים צבאיים, לעבוד בחקלאות ולהשלים את הכשרתם המשקית.

במהלך שנת 1949 נלקחו פלוגות של הנח"ל למשימות שונות כמו סלילת כביש בין סדום ועין גדי והכשרת אילת להתיישבות. התקווה הייתה שלאחר שנת השירות בנח"ל, יוצאי הנח"ל יישארו להתגורר ביישובי הספר, אולם תקווה זאת לא התגשמה ורוב יוצאי הנח"ל עזבו את יישובי הספר, לעתים מיד

לאחר תום שנת השירות ולעתים מספר שנים לאחר מכן. ההערכה היא שכ-35% מיוצאי הנח"ל נותרו בהתיישבות.

לאחר מספר שנים החל הנח"ל להקים היאחזויות נח"ל, שהיו מאוכלסות בגרעיניו במהלך שירותם הצבאי.

שיטה זו שירתה מקרים רבים של משימות יישוב לאומיות, בשטחים בהם האוכלוסייה היהודית מדולדלת ונחשבו ליעד התיישבות מועדף. בראשית דרכו של הנח"ל, אתרי ההתיישבות המועדפים היו בעיקר בתחומי הנגב, בגליל ובערבה. לאחר מלחמת ששת הימים מוקד העניין עבר אל יהודה ושומרון, רצועת עזה, רמת הגולן וסיני. יישובים רבים, כמה מבסיסי צה"ל ובעיקר קיבוצים, הינם היאחזויות נח"ל במקורם.

ה"פיילוט" הראשון הוקם על גבול "הקו הירוק" והוא קיבוץ ניר אליהו. הצלחת ניר אליהו לבלום הסתננויות תוך קיום עצמאי סללה את הדרך לאימוץ שיטה זו בעשרות יישובים ברחבי א"י עד סוף המילניום.



בהאחזות הנח"ל בסיני
אני לא האמנתי לעיני
כשפתאום פגשתי בפניה
את ארץ ישראל הישנה.

את ארץ ישראל האבודה
והיפהפיה והנשכחת,
והיא כמו הושיטה את ידה
כדי לתת ולא כדי לקחת

ואני לא האמנתי לעיני,
בהאחזות הנח"ל בסיני.

איך כל השרות והדליות והרינות...

בהאחזות הנח"ל בסיני,
המון דברים יפים ראו עיני
המון דברים יפים שבגללם
רציתי לחבק שם את כולם.

ללחוש לפרצופים הנבוכים;
הו מי יתנני במדבר "מלון אורחים"?
(הו מי יתנני במדבר "מלון אורחים"?)

עם כל השרות והדליות והרינות,
אפסע לאט בתוך שדרת קזוארינות
עם כל האור וכל הפנאי
אשר ראיתי לפני במו עיני במו עיני.

בהאחזות הנח"ל בסיני

מילים ולחן: נעמי שמר
בהאחזות הנח"ל בסיני
המון דברים יפים ראו עיני
כמו למשל - חיילת יחפה
וצמתה מוטלת על כתפה.

ובחצר היו החיילים
צולים דגים גדולים על גחלים
המון דברים יפים ראו עיני
בהאחזות הנח"ל בסיני.

שם כל השרות והדליות והרינות
פסעו לאט בתוך שדרת קזוארינות
עם כל האור וכל הפנאי
אשר ראיתי בעיני.

בהאחזות הנח"ל בסיני
אני לא האמנתי לעיני
כשראיתי מעשה כשפים
ספרי שירה קטנים על מדפים

שירי רחל ויכוכבים בחוץ
כמו לפני שנות אלף בקיבוץ;
אני ממש שפשפתי את עיני,
בהאחזות הנח"ל בסיני.

כשכל השרות והדליות והרינות...



גרעין צבר

ישראלים רבים מנסים את מזלם מחוץ לגבולות המדינה. דווקא בזמנים קשים בולטים אותם בני נוער בודדים הבוחרים לשוב לארץ ולהתגייס לצה"ל, ולאלה מיועד גרעין "צבר".

גרעין "צבר" הוא פרויקט ייחודי, אשר החל את דרכו בשנת 1991. הוא מציע מסגרת ארגונית-חינוכית לבני נוער ישראלים, השוהים עם משפחותיהם ברחבי העולם מזה שנים רבות, ועם סיום לימודיהם בתיכון הם בוחרים להגיע לישראל, להתנדב ולהתגייס לצה"ל ולשרת בו שירות מלא. הם מגיעים להחלטתם לאחר תהליך אישי ארוך ועמוק, הכרוך בהתלבטות לא קטנה. עם הגיעם ארצה נקלטים חברי הגרעין בקיבוץ מאמץ, המשמש להם כבית חם ותומך לאורך כל השירות הצבאי.

בשלושת החודשים הראשונים לשהות בישראל עוברים חברי הגרעין תהליך של קליטה ומיון בצה"ל, לומדים באולפן (אלה הזקוקים לשיפור ברמת העברית), מטיילים בארץ ולומדים על ישראל, כדי לסגור ככל הניתן את הפער בינם לבין בוגריה של מערכת החינוך הישראלית. במשך השירות הצבאי רוכשים חברי הגרעין חברים חדשים, עוברים חוויות מברורות ומגבשים את תחושת השייכות לארץ.

יש לציין, כי במסלול של גרעין "צבר" פתוחות בפני החיילים כל היחידות בצה"ל, אך באפשרותם גם להתגייס כקבוצה במסגרת המסלול של נח"ל-גרעינים, ולעבור ביחד מסלול חי"ר. חלק גדול מחברי הגרעין נשארים בארץ אחרי שירותם הצבאי. מובן שהקשר ביניהם נשאר הדוק ומשמעותי, כעין משפחה חדשה שיצרו לעצמם..

צפו בסרטון על הנח"ל. האזינו לשיר (ומילותיו המתורגמות לאנגלית) על האחזות הנח"ל בסיני. השתמשו במידע בסקירה ובמיוחד על "גרעין צבר".



נסו לתכנן בקווים כלליים את השלבים שיידרשו להקמת גרעין נח"ל בקהילה שלכם אשר ייצא לישראל. ניתן להשתמש במודל של "גרעין צבר". קיימו דיון על הקושי באתגר זה בקהילה כמו שלכם.

לאחר מספר שנים החל הנח"ל להקים היאחזויות נח"ל, שהיו מאוכלסות בגרעיניו במהלך שירותם הצבאי. שיטה זו שירתה מקרים רבים של משימות יישוב לאומיות, בשטחים בהם האוכלוסייה היהודית מדולדלת ונחשבו ליעד התיישבות מועדף. בראשית דרכו של הנח"ל, אתרי התיישבות המועדפים היו בעיקר בתחומי הנגב, בגליל ובערבה. לאחר מלחמת ששת הימים מוקד העניין עבר אל יהודה ושומרון, רצועת עזה, רמת הגולן וסיני. יישובים רבים, כמה מבסיסי צה"ל ובעיקר קיבוצים, הינם היאחזויות נח"ל במקורם.

ה"פיילוט" הראשון הוקם על גבול "הקו הירוק" והוא קיבוץ ניר אליהו. הצלחת ניר אליהו לבלום הסתננויות תוך קיום עצמאי סללה את הדרך לאימוץ שיטה זו בעשרות יישובים ברחבי א"י עד סוף המילניום.

